

О.М. Петухова, д.е.н, проф.
А.І. Лепіхова, магістр

Національний університет харчових технологій

Домінанти розвитку логістичної діяльності підприємства

Розглянуто теоретичні засади логістичної діяльності підприємства. Досліджено поняття «логістична діяльність підприємства». Зазначено, що ефективність логістичної діяльності залежить від широкого спектру чинників і характеризується певними особливостями як на окремо взятих підприємствах, так і у різних галузях. Описано ринок, на якому працює виробниче підприємство ПАТ «Квазар». Наведено асортимент продукції та перелік послуг, що надає підприємство. Проаналізовано логістичну діяльність досліджуваного підприємства з точки зору її складових. Визначено домінанти розвитку логістичної діяльності ПАТ «Квазар». Підкреслено, що роль логістичної діяльності в життєдіяльності виробничого підприємства дуже велика. Визначено проблеми, які заважають підвищенню ефективності логістичної діяльності на підприємстві та запропоновано низку заходів щодо удосконалення логістичної діяльності ПАТ «Квазар», що дозволить підприємству оптимізувати логістичні витрати та допоможе досягнути вищого рівня конкурентоспроможності на ринку.

Ключові слова: логістика; логістична діяльність; підприємство; розвиток; ефективність; постачання; виробництво; збут.

Актуальність. Логістичній діяльності відводиться значна роль у сучасному бізнесі. В результаті застосування логістики в сфері виробництва та обігу значно зростає ефективність діяльності підприємств. За оцінками фахівців США щорічне збільшення продуктивності праці відбувається на 5–6 %, з них майже 2–3 % досягається внаслідок розширення логістичної діяльності. Також встановлено, що скорочення логістичних витрат на 1 % еквівалентно 10 % зростання обсягу продажів. З огляду на це більшість українських підприємств приділяє посилену увагу побудові ефективної логістичної діяльності, що дозволить зменшити логістичні витрати та посилити конкурентні переваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти логістичної діяльності на підприємствах в своїх працях досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: Д.Дж. Бауерсокс, Дж. Бушер, М.П. Гордон, М.Ю. Григорак, Т.О. Загорна, Д.Дж. Клосс, А.О. Коломийцева, Н.Й. Коніщева, Є.В. Крикавський, І.І. Кубів, В.Г. Кузнецов, Р.Р. Ларіна, С.В. Мішина, К.В. Мельникова, В.Є. Ніколайчук, Ю.В. Пономарьова, О.М. Сумець, А.В. Ткачова, Д. Уотерс, Л.В. Фролова, Дж. Хескетт, А.А. Чеботаєв та ін. Але постійний розвиток економіки та логістики зокрема зумовлює виникнення чималого кола питань, які потребують подальших досліджень.

Постановка проблеми. Ефективність логістичної діяльності полягає в дієвому використанні та розвитку її складових: виробничої логістики, логістики постачання, логістики збуту, логістики рециркуляції, фінансової логістики, інформаційної логістики тощо. Для підвищення ефективності логістичної діяльності необхідно визначити головні домінанти її розвитку, які дадуть змогу підприємствам активно працювати як на зовнішніх, так і на внутрішніх ринках.

Мета статті. Дослідити теоретичні аспекти логістичної діяльності, проаналізувати логістичну діяльність на ПАТ «Квазар», визначити головні домінанти її розвитку та запропонувати заходи щодо підвищення ефективності логістичної діяльності на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. В науковій літературі зустрічаються багато різноманітних підходів до визначення економічної сутності логістичної діяльності. Зокрема, Загорна Т.О. та Ткачова А.В. визначають логістичну діяльність, як «напрямок господарської діяльності, який полягає в управлінні матеріальними та супутніми інформаційними, фінансовими та сервісними потоками підприємства, що здійснюється шляхом послідовного та взаємоузгодженого виконання логістичних операцій (матеріально – технічного забезпечення, складування ресурсів і продукції, організації виробничого процесу, управління запасами, сервісного обслуговування споживачів, транспортування, організації розподілу і збуту продукції) на основі принципів системності, комплексності, інтегрованості усіх ланок логістичного ланцюга «постачання – виробництво-збут» з метою досягнення довгострокового успіху у бізнесі за рахунок максимального задоволення вимог споживачів та мінімізації витрат в умовах ризиків, мінливості та невизначеності зовнішнього оточення» [6].

Мельникова К.В. визначає логістичну діяльність, як «процес управління сукупними потоками (матеріальними, інформаційними, сервісними й фінансовими) в інтегрованих логістичних ланцюгах та здійснення логістичних операцій з потоками з метою оптимізації витрат, задоволення потреб клієнтів і виконання місії підприємства» [2].

Скриньковський Р.М. визначає логістичну діяльність як «окремий вид господарської діяльності, що передбачає переміщення матеріальних, фінансових, інформаційних, людських та сервісних потоків через ланцюги поставок між виробником та споживачем продукції» [5].

Загалом, ефективність логістичної діяльності залежить від широкого спектру чинників і характеризується певними особливостями як на окремо взятих підприємствах, так і у різних галузях.

Ефективність логістичної діяльності на підприємстві може виявлятися:

1. В оптимальній організації постачальницької, виробничої і збутової діяльності підприємства.
2. У скороченні логістичних витрат.
3. В оптимізації матеріальних, фінансових та інформаційних потоків.
4. У виробництві конкурентоспроможної продукції.
5. У виході на нові ринки.
6. У науково-технічних досягненнях [3].

Логістична діяльність на ринку сонячної енергетики відіграє значну роль, адже за останній час вартість сонячної енергії зменшується. Українці все частіше задаються питанням, як можна заощадити застосовуючи сонячні батареї в їхньому господарстві. Відбувається активізація реалізації енергоефективних програм по встановленню автономних систем вуличного освітлення на базі сонячної енергії. Однак, на даний час існують обмеження в установці сонячних батарей в місті та на багатоповерховому будинку.

На українському ринку представлено лише два підприємства, які виготовляють та встановлюють сонячні батареї – ПАТ «Квазар» та «Рентехно». ПАТ «Квазар» – українське експортно-орієнтоване підприємство, що працює в галузі відновлюваної енергетики, виробляє й постачає сонячні батареї. Підприємство працює в сегменті альтернативної енергетики – сонячній індустрії та є одним із найбільших виробників PV-продукції на ринку фотовольтаїки України та Східної Європи.

Підприємство виробляє широкий асортимент продукції, зокрема:

- сонячні зарядні пристрої та системи (складні зарядні пристрої та системи на їх основі, рамні зарядні пристрої та системи на їх основі, рамно-складні зарядні пристрої та системи на їх основі);
 - сонячні стаціонарні і мобільні енергосистеми і установки спеціального призначення;
 - стандартні сонячні модулі;
 - нестандартні сонячні модулі;
 - кремнієві пластини моно- і мультикристалічні;
 - фотоелектричні перетворювачі;
 - інтегральні мікросхеми.
- Підприємство також надає низку послуг:
- проектування та здача «під ключ» будь-яких сонячних систем;
 - оренда виробничих площ і енергоносіїв;
 - виготовлення кремнієвих пластин за давальницькою схемою;
 - збірка інтегральних мікросхем за давальницьких кристалів;
 - розробка і виробництво напівпровідникових приладів;
 - послуги Центральної заводської лабораторії [4].

Логістична діяльність підприємства охоплює три основні напрями: закупівля, виробництво та збут. Економічно ефективною логістичну діяльність робить взаємодія цих складових.

Завданнями закупівельної логістики на ПАТ «Квазар» є: прогнозування потреби в матеріалах; розрахунок розміру замовлення; вибір постачальників та аналіз їх пропозицій; укладання договорів на постачання та контроль за дотриманням вказаних у них термінів; контроль за якістю матеріалів та сировини; видача матеріальних ресурсів у виробництво.

ПАТ «Квазар» має обмежену систему постачальників, зокрема: захисна плівка з тильної сторони надходить з Тедлара; скло надходить з Новоконстантинівського скляного заводу; профіль для модулів надходить з Броварського алюмінієвого заводу; плівка надходить з EVA Скло-сервіс.

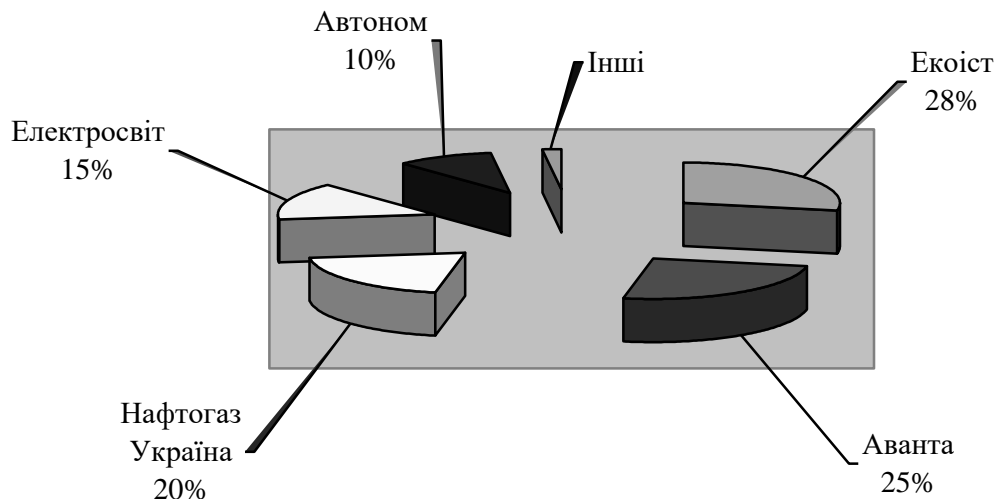
Завданням виробничої логістики на ПАТ «Квазар» є організація матеріальних послуг, таких як зберігання, фасування, розважування та ін. Проведений аналіз показав, що основні функції виробничої логістики на ПАТ «Квазар» можна звести до таких ключових напрямів: невикористання збиткових запасів; відмова від виготовлення продукції, на яку не існує попиту з боку покупців; усунення простоїв обладнання; повне виключення браку; позбавлення нераціональних внутрішніх виробничих переміщень сировини, матеріалів, напівфабрикатів.

Дослідження розподільчої логістики на ПАТ «Квазар» дозволило виділити її найважливіші завдання: визначення і задоволення попиту споживачів; розміщення запасів готової продукції на складах; налагодження роботи із замовленнями; нормалізація процесу відвантаження товарів; організація доставки і контроль за транспортуванням.

ПАТ «Квазар» використовує вертикальну систему розподілу, що дозволяє контролювати та координувати її діяльність, налагоджувати міцні контакти зі споживачами, отримувати рекламації та побажання.

Основним ринком збуту продукції є ринок Європи через порізку кремнієвих пластин та реалізацію сонячних модулів та проектів сонячних парків. Зовнішніми ринками збуту продукції є іноземні замовники з країн Західної Європи: Німеччина, Франція, Швейцарія.

Основні дилери підприємства представлені на рис.1.

Джерело: *побудовано за даними ПАТ «Квазар»[4]

Рис. 1. Основні дилери ПАТ «Квазар»

Отже, ринок дилерів майже рівномірно розподілений.

Для реалізації продукції на ПАТ «Квазар» використовуються різні канали збуту (табл.1).

Таблиця 1

Види продукції, що реалізуються відповідними каналами збуту на ПАТ «Квазар»

Рівні каналів розподілу	Реалізована продукція (назва видів або асортиментних груп)
Нульовий	Проекти «під ключ»
Перший	Сонячні зарядні пристрої та невеликі сонячні системи для власного споживання
Другий	Комплексна поставка обладнання

Джерело: *складено автором за даними ПАТ «Квазар» [4]

Отже, на ПАТ «Квазар» надають перевагу каналам нульового, першого та другого рівнів і взагалі не використовують канал третього рівня.

Як правило, виробник, метою якого є завоювання масового ринку не лише в своєму регіоні, але і по всій країні, використовує канали з великою кількістю рівнів, проте вони відносно затратні [1].

Таким чином, вибір каналів розподілу залежить від прийняття управлінського рішення, що визначає довгострокову ефективність роботи підприємства в цілому.

Завданнями транспортної логістики на ПАТ «Квазар» є узгодження технічної і технологічної взаємодії учасників транспортного процесу, дотримання їх економічних інтересів, а також застосування єдиних систем планування.

Задля ефективного функціонування та виробництва продукції підприємство має підтримувати безперервний процес забезпечення виробництва ресурсами.

Враховуючи різноманітний спектр логістичних завдань, відсутність служби логістики, яка б розробляла та реалізувала логістичну стратегію підприємства, здійснювала логістичне планування, є однією із головних проблем ПАТ «Квазар». Створення служби логістики на підприємстві призведе до перерозподілу функцій підрозділів. Роль одних функціональних підрозділів зросте, в той час коли інші втраять свою силу.

Окрім відсутності служби логістики проведений аналіз дозволив виділити й інші напрями, які заважають підвищенню ефективності логістичної діяльності:

1. Байдужість керівництва до змін в сфері логістики.

2. Невідповідність певних функцій працівників посадовим інструкціям.
3. Відсутність регламентів процесів.
4. Існування проблеми зворотної логістики.
5. Проблема вибору постачальника.
6. Недосконалий транспортний парк.

Виконання завдань логістичної діяльності на кожному етапі управління матеріальним потоком підвищує ефективність логістичної діяльності підприємства. Це відбувається внаслідок зниження запасів продукції, скорочення витрат на зберігання та транспортування. Таким чином, підприємство отримує прибуток та конкурентні переваги.

Проведений аналіз дозволив запропонувати низку заходів щодо поліпшення ефективності логістичної діяльності на підприємстві. Так, будівництво складу необхідно підприємству ПАТ «Квазар» для збільшення площі вже існуючого складу та автоматизації. Завдяки автоматизації складського господарства ПАТ «Квазар» може отримати підтримку в управлінні товарами, отриманими як в результаті власного виробництва, так і від зовнішніх постачальників. Вироблена продукція зможе зберігатися в великих коробах і насипом. Використання автоматизації складу дозволить планувати оптимальний маршрут руху для працівників складу відповідно до різного асортименту, в тому числі згідно з алгоритмом ваги, де найважчі товари збирають першими. Також можна буде об'єднувати кілька видач клієнту в одну загальну відправку. Це призведе до зниження витрат на відправку і оптимізації роботи складу.

Так, як останнім часом ПАТ «Квазар» часто продає свою продукцію поштучно, доцільним буде відкриття фірмового магазину для продажу сонячних батарей. Покупці через роздрібну торгівлю найкращим чином задовольняють свої потреби, а фірмовий магазин (роздрібна торгівля), враховуючи в своєму асортименті побажання покупців, може більше продати товарів і забезпечити успіх ведення бізнесу. Споживачі також надають перевагу фірмовим магазинам, тому що одержують більш високий рівень обслуговування завдяки гарантованій якості товарів, більш низьким роздрібним цінам, наявності додаткової інформації щодо споживчих властивостей товарів. В результаті цього значно збільшиться обсяг реалізації продукції.

Сонячні батареї для дому потребують регулярного моніторингу свого стану так само, як і будь-які інші джерела живлення, щоб уникнути зниження їх продуктивності, а також виходу з ладу. В першу чергу, складність виникає у зимову пору року, коли сніг і лід повністю перекривають доступ сонячного світла до фотоелементів. Технічна сторона обслуговування включає в себе контроль стану кріпильних запчастин пристрою, які з часом можуть піддатися корозії та іншим шкідливим діям. Пристрої можуть опинитися під загрозою перегріву в разі забруднення систем охолодження. Для ПАТ «Квазар» пропонується забезпечувати монтаж, сервісне технічне обслуговування (гарантійне та післягарантійне), ремонт професійного обладнання з відновлюваних джерел енергії. Сервісне обслуговування може надаватися як за одноразовими запитами, так і на підставі укладеного договору на технічне обслуговування. Своєчасне виконання сервісного обслуговування скорочуватиме ризик передчасного виходу з ладу обладнання і дозволить збільшити строк його експлуатації. Для цього необхідно фахівцям періодично контролювати певні технічні параметри, щоб уникнути можливого ризику.

На ПАТ «Квазар» існує проблема з вибором постачальників. Сутність даної проблеми полягає в тому, що на даному підприємстві відсутній перелік можливих постачальників. Існує по одному постачальнику для кожного виду сировини, в результаті виникає безліч логістичних ризиків. Щоб уникнути ризиків, ПАТ «Квазар» необхідно створити базу потенційних постачальників сировини. Для формування раціональної бази постачальників необхідною умовою є постійний моніторинг показників їх функціонування. В такій базі даних повинна постійно накопичуватися інформація про потенційних постачальників для можливості переходу на іншого постачальника. Потенційний постачальник повинен задовольняти ПАТ «Квазар» якістю та обсягами сировини, що поставляється, умовами доставки сировини, ціною та рівнем обслуговування. Під час вибору постачальника необхідно враховувати: розвиненість інфраструктури, фінансове становище та місцезнаходження. Вибираючи, яким чином поставляти продукцію, ПАТ «Квазар» повинно враховувати специфіку споживаних ресурсів, обсяги їх використання у виробництві, можливі витрати на їх доставку.

На підприємстві ПАТ «Квазар» також існує проблема з транспортними засобами. Для великогабаритної продукції існує лише одна машина, яка не може перевезти більші партії вантажів, і якої не вистачає для обслуговування всіх споживачів. Тому ПАТ «Квазар» доцільно здійснити продаж малогабаритної машини та закупити великогабаритну машину. При цьому слід врахувати, що вибір транспортного засобу залежить від обсягу вантажообігу, габаритів вантажу, відстані та стану доріг, способу навантаження і вивантаження вантажів, призначення транспорту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Логістична діяльність будь-якого підприємства потребує постійного розвитку та вдосконалення. Проаналізувавши діяльність підприємства ПАТ «Квазар» можна визначити домінанти розвитку його логістичної діяльності і запропонувати низку

заходів, спрямованих на підвищення її ефективності, зокрема: створення відділу логістики; розробка системи мотивації для менеджерів з логістики; перегляд посадових інструкцій; створення бази даних постачальників; встановлення основних критеріїв вибору постачальників; розробка системи показників поліпшення ефективності логістичної діяльності; оптимізація транспортного парку підприємства; будівництво складу; відкриття фірмового магазину та запровадження сервісного обслуговування споживачів.

Впровадження запропонованих заходів щодо підвищення ефективності логістичної діяльності дозволить оптимізувати логістичні витрати та покращити результати діяльності ПАТ «Квазар».

Список використаної літератури:

1. Ларіна Р.Р. Оптимізація логістичної діяльності на загоді визначення потенціалу регіонального ринку збуту / Р.Р. Ларіна // Проблеми науки. – 2006. – № 8. – С. 40–43.
2. Мельникова К.В. Методичний підхід до матеріального стимулювання менеджерів з логістики / К.В. Мельникова // Проблеми економіки. – 2014. – №1. – С. 236–240.
3. Руденко Г.Р. Підвищення ефективності логістичної діяльності на підприємствах / Г.Р. Руденко // Бізнесінформ. – 2011. – № 9. – С. 187–190.
4. Сайт «Квазар» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvazar.com/>.
5. Скриньковський Р.М. Діагностика логістичної діяльності підприємства: теоретико-методичні аспекти / Р.М. Скриньковський // Молодий вчений: науковий журнал. – 2015. – № 3 (18). – Ч. 2. – С. 48–51.
6. Ткачова А.В. Управління логістичною діяльністю промислових підприємств : монографія / А.В. Ткачова, Т.О. Загорна. – Донецьк : «Ноулідж». – 2012. – 260 с.

References:

1. Larina, R.R. (2006), «Optimizatsiia lohistrychnoi diial'nosti na zahadi vyznachennia potentsialu rehional'noho rynku zbutu», *Problemy nauky*, No. 8, Pp. 40–43.
2. Mel'nykova, K.V. (2014), «Metodychnyj pidkhid do material'noho stymuliuвання menedzheriv z lohistryky», *Problemy ekonomiky*, No. 1, pp. 236–240.
3. Rudenko, H.R. (2011), «Pidvyschennia efektyvnosti lohistrychnoi diial'nosti na pidpriemstvakh», *Biznesinform*, No. 9, Pp. 187–190.
4. «Sajt Kvazar», available at: <http://www.kvazar.com/>
5. Skryn'kov's'kyj, R.M. (2015), «Diahnostyka lohistrychnoi diial'nosti pidpriemstva: teoretyko metodychni aspekty», *Molodyj vchenyj: naukovyj zhurnal*, No. 3 (18), P. 2, Pp. 48–51.
6. Tkachova, A.V. and Zahorna, T.O. (2012), *Upravlinnia lohistrychnoi diial'nistiu promyslovykh pidpriemstv*, monohrafiia, «Noulidzh», Donetsk, 260 p.

Лепіхова Анастасія Ігорівна – магістр кафедри економіки праці та менеджменту Національного університету харчових технологій.

Петухова Ольга Михайлівна – доктор економічних наук, професор кафедри економіки праці та менеджменту Національного університету харчових технологій.

Наукові інтереси:

- логістика;
- інноваційна;
- інвестиційна діяльність.

Тел.: +38 (093) 588–91–08.

E-mail: zx44@ukr.net.

Стаття надійшла до редакції 31.10.2018.